

НИКОЛАЙ РАЙНОВ ПРИМЪК-ОТМЪК

chitanka.info

Един мъж и една жена си имали една-едничка дъщеря. И двамата я много обичали. Но майката я глезела. Не ѝ давала работа да похване, чудела се как да ѝ угоди. Бащата често казвал:

— Недей я глези толкова, жено! За смях сме станали по селото! Всеки ме пита: „Що прави галената щерка?“ Ако я глезиш все така, няма да се научи на работа.

— Та какво от това? — отвърщала сопнато майката. — Ти си богат: има и за нас, и за нея. И без да работи, ще живее. Най-сетне едничко чедо ни е; да не искаш пък да го уморим от работа! Нека работят сиромасите.

Девојката спяла сутрин до обяд. Като стане пладне, майката идвала, вдигала я от леглото, обличала я, измивала я, причесвала я. Сетне я изхранвала. Подир обяд постилала край огнището рогозка и пренасяла там галената дъщеря — да седи чак до вечерта. Ако каже, че ѝ се яде нещо, майката бърза да ѝ донесе и да я нахрани. Припие ли ѝ се вода, майката ще ѝ подаде кърчага.

Когато огнището затлее и на момичето стане студено, то ще каже:

— Примъъъък! Примъъъък!

И майката ще стане, ще го примъкне до огъня — да седи на топло. А усили ли се пламъкът, та му пригрее, то ще рече:

— Отмъъъък! Отмъъъък!

И жената ще го отмъкне малко по-далеч, па ще го запита добре ли му е.

„Примък-отмък“, „примък-отмък“, дъщерята се научила само да седи и нищо да не похваща. Минало време. Станала мома за женитба. Хубава била, родителите ѝ били богати. Почнали да идват годежари. Но всички си отивали, както били дошли: не се наемали да шетат на такава галена мома.

Дойде ли някой да иска щерката, майка ѝ ще му каже:

— Моята дъщеря не е за всекиго. Тя е била тука на голяма чест — и вие трябва така да я гледате. Инак не ви я давам. Не искам чедото ми да се мъчи при чужди хора. Трябва да ѝ шетате, да ѝ прислужвате, да ѝ угаждате. Както е била тука, тъй да бъде и при вас.

Разбира се, никой не се наемал да слугува на такава жена. Отивали си годежарите един по един. Дошъл най-сетне един умен момък и казал, че е съгласен да шета на момата.

— Добре, синко — отвърнала майката, — но дъщеря ни е привикнала все на ръце да я носят. Огладнее ли, ожаднее ли, трябва да ѝ носиш, каквото иска: тя не може да става — не е научена. Стане ли ѝ студено, ще правиш „примък“ до огнището, а когато ѝ пригрее, „отмък“ ще правиш. Можеш ли да ѝ шетаеш тъй? Ако не можеш, недей се наема!

— Мога, бабо, мога. Аз ще ѝ слугувам и от вас повече: само ми я дай! И „примък“ ще правя, и „отмък“, и всичко, на каквото е привикнала у вас. От нищо няма да се оплаче: ще видите.

Омъжили момата за момъка. Той я отвел в своето село. Първите няколко дена мъжът шетал на жена си, както била свикнала. Но после решил да разтури тоя ред. Булката седяла на постелката при огнището. Огънят бил силен. На жената станало горещо. А мъжът нарочно излязъл от стаята — уж по работа. Булката завикала:

— Отмъъъък! Отмъъъък!

Но кой да я чуе? Пламъкът пече ли, пече. Вика тя, а никой не идва да я премести. Скочила, та се отместила, па дори преместила и рогозката. След пладне, като застудяло, мъжът постлал рогозката чак при вратата, далеч от огъня. Оставил жена си да седи, а той излязъл пак по работа. Когато ѝ станало студено, тя извикала:

— Примъъъък! Примъъъък!

И този път я не чул никой. Тя седяла и викала, па най-сетне, като почнала да трепере от студ — дигнала се и се преместила до огнището.

На другия ден мъжът станал рано, настанил жена си при огнището и като грабнал брадвата, опрял я на рогозката и казал:

— Рогозке, аз отивам на дърва. Ти стани, стегни се, та почисти изкъщи и сготви обяд. Ако не сготвиш, няма да има какво да ядем. Чу ли?

Като рекъл това, тръгнал за дърва. Дошло пладне. Жената си седяла при огнището. Пригрее ли ѝ, ще се отмести. Стане ли ѝ студено, ще се примъкне към огъня и ще тури едно-две дърва. А рогозката не става да сготви обед. На булката се прияло. Погледнала към рогозката и рекла:

— Хайде, рогозке, ставай! Стига си лежала! Не си млада булка, та да лежиш цял ден. Не чу ли, че мъж ми ти поръча да сготвиш обед? Хайде, че съм гладна!

Но рогозката си лежи и не ще да знае. Жената прегладняла. Скочила, хванала рогозката и я хвърлила чак зад вратата. Дошъл си мъжът. Видял рогозката, че лежи захвърлена зад вратата, и почнал да ѝ се кара:

— Не ти ли казах, мързеливке, да сготвиш обед? Какво ще ядем сега?

Булката се обадила:

— И ти ѝ каза, мъжо, и аз ѝ казах, но слуша ли?

— Тъй ли? — викнал мъжът. — Ей сега ще я науча аз как трябва да се слуша млада булка. Дръж да я набия, че да разбере!

Грабнал той рогозката, сложил я на гърба на жената и почнал да я удря с тоягата, колкото може. Булката се развикала:

— Стига, мъжо! Ти нея биеш, а мене боли. Стига! Тя ще слуша занапред.

Но той биел и не спирал.

— Търпи, булка! За добро я бия: отсега нататък ще се научи и тебе да слуша, и мене.

На другия ден той пак поръчал на рогозката да сготви. Към обед жената на няколко пъти се карала на постелката, докато отново я хвърлила от яд зад вратата.

— Лежи там, лежи! — рекла жената. — Като си дойде подир малко мъж ми, ще ядеш бой като вчера.

Дошъл мъжът. И тоя път набил рогозката. Жената почнала да вика:

— Стига, мъжо! Прости ѝ! Уж рогозката биеш, а мене удряш. Олелееее! Съсипа ме от бой.

— Потърпи още малко, булка! Като я набия хубаво, да видиш как ще се научи и да готви, и да чисти, и къщата да нарежда.

А жената взела да се моли:

— Стига, мили мъжо! Ако не ще утре тя да сготви, аз ще сготвя. Само я остави!

На заранта мъжът поръчал отново на рогозката да нареди къщата и да сготви.

— Аз отивам на оран — рекъл. — Ти се разшетай, та почисти, омеси хляб и сготви, па ми донеси ядене на нивата. Хубаво запомни какво ти казвам, да не те бия и довечера като вчера и оня ден!

Щом излязъл мъжът, жената скочила и рекла на рогозката:

— Я ставай, та се залавяй за работа, че вчера едва те отървах от пребиване! Не чу ли колко работа трябва да свършиш? Да не мислиш, че аз ще я свърша заради тебе?

Но рогозката не ставала, колкото и да ѝ се карала жената. Като видяла, че и тоя ден ще трябва да държи рогозката, за да я бие мъжът, булката се запретнала, та свършила по къщи всичката работа. Преди още да настане пладне, тя отнесла на мъжа си ядене на нивата. Мъжът не отворил дума за рогозката.

Днес тъй, утре тъй, жената привикнала да върши всичко. Станала добра домакиня, по-пъргава и от другите.

Един ден, като тръгнал на работа, мъжът казал на рогозката:

— Надвечер, щом залезе слънцето, излез да ме посрещнеш хе там, над селото.

Като почнало да захожда слънцето, булката рекла на рогозката:

— Не чу ли що ти каза мъж ми? Какво се правиш на глуха? Я върви го посрещни, че аз съм уморена от работа! Не стига, че шетам наместо тебе, ами ще трябва и мъж да посрещам. Ти цял ден си лежала. Ставай!

И като видяла, че рогозката си лежи, грабнала я, та я хвърлила пред вратата. Но рогозката не мръднала. Дошъл си мъжът. Почнал да гълчи рогозката, че не го е послушала. Накарал жена си да я държи, а той да я набие, та да слуша друг път. Но жената рекла:

— Моля ти се, мъжо, остави я! Тя не разбира ни от дума, ни от бой. Утре вечер аз ще изляза да те посрещна.

И наистина, на другия ден тя излязла да посрещне мъжа си още на залез-слънце. И тъй го посрещала всеки ден.

Един ден майката отишла на гости у дъщеря си, да я види и да разбере как живее с мъжа си. Влязла в къщата, гледа — дъщеря ѝ шета.

— Добър ден, дъще — рекла. — Кой те е накарал да работиш? Мъж ти ли? Как не го е срам? Бог да го убие, проклетника! Какви не обещания даваше, преди да те вземе. А сега как е? Примък-отмък прави ли?

— Какъв ти примък-отмък? Ни примък, ни отмък прави, ами дойде вечер, па ме накара да държа рогозката, че като захване с тоягата — ще я съсипе от бой. Нея бие, а мене боли.

— Тъй ли? А защо я бие?

— Бие я, че не му била сготвила, не му отнесла ядене на нивата, не го била посрещнала.

— Истина ли, дъще? Тъй ли прави тоя изедник?

— Тъй прави, мамо. И аз от страх, ща не ща, готвя, чистя, меся, пера, ядене му нося, посрещам го. Само мир да има.

Ядосала се майката. Заканила се, като си дойде вечерта зет ѝ, да го нахока хубаво, та да разбере как се гледа богатска щерка. Седели с дъщерята, цял ден приказвали и корели мъжа. На мръкване жената тръгнала да го среща, но майката ѝ не дала.

— Много ти е потрябвало да го срещаш! — рекла. — Не може ли да си дойде сам? Седи си тук! Нека посмее само да ти каже дума, ще видиш как ще го насоля.

Жената си останала вкъщи. Върнал се мъжът. Бабата го посрещнала с клетви и ругатни. Надумала му всичко, каквото ѝ дошло на устата. Той не казал дума. Грабнал сопата и набил жена си, а на тъща си вързал на шията един поводник от добитъка, отвел я в обора, стегнал ѝ ръцете отзад, завързал я на яслата и ѝ сипал купчина слама, па рекъл:

— Тая слама ще я изядеш всичката през ноцта. Ако намеря нещо неизядено пред тебе утре заран, ще те пребия.

После си отишъл вкъщи и легнал да спи. На жена си не казал дума — ни добра, ни лоша. Бабата почнала да дъвче сламата и да я плюе, па да я затъпкава с нозете си — да я не намери зетят на сутринта пред нея. Цяла нощ дъвкала и плюла. Влязъл на заранта мъжът, видял, че пред бабата няма слама, отвързал я и ѝ казал:

— Добро добиче си, но ти е много дълъг езикът. Хайде си върви сега — да не съм те видял вече!

Тъщата побягнала, без да се обади на дъщеря си. Тичешком стигнала в своето село. Като си влязла вкъщи, ревнала да плаче и да се вайка пред стареца. Всичко му разказала — и що било, и що не било.

Послушал старецът, па рекъл:

— Добре ти казвах аз да не глезиш дъщерята, а да я учиш на работа, но ти не слушаше. Чакай да отида да видя какъв е тоя страшен зет.

Отишъл и той в селото.

— Добър ден, дъще.

— Добре дошъл, татко.

— Е, как е? Работиш ли? Хубаво правиш. Всеки трябва да работи. Добре е станало, че мъж ти те е понаучил на домакинска работа — да не ти се смеят съседките. Ами той къде е?

— На нивата. Съсипах се, татко, от работа. След малко ще трябва да му нося обед, а като се върна — ще седна да кърпя. Па после вечеря ще готвя, говедата ще прибирам, кравата ще доя... От работа няма накъде. А пък той да видиш какъв е!

— Какъв, дъще?

— Не стане ли нещо вкъщи, както е поръчал, бие рогозката, та ще я съдере от бой.

— Слушай, дъще, на такъв мъж само с две неща се надвива: със слушане и добра дума. Прави, каквото ти каже, не му отвърщай — и всичко ще върви като по масло.

Вечерта жената рекла на баща си:

— Дали да отида, татко, да го срещна?

Тя все се надявала, че баща ѝ ще я спре. Но той ѝ казал:

— Не ще и питане, дъще! Иди! Щом ти е поръчал да го посрещаш, ще го посрещаш. Дори отиди по-далеч от онова място, дето отиваш друга вечер.

Отишла жената доста надалеч от селото да посрещне мъжа си. Той се зарадвал, като я видял.

— Много надалече си излязла тая вечер да ме срещаш, булка. Сама ли се сети, или ти каза някой?

— Татко е вкъщи. Той ми поръча.

Влязъл си мъжът вкъщи. Ръкувал се с тъста си, целунал му ръка, седнали на трапезата, навечеряли се, заговорили. До късно седели, пили вино, приказвали си — както приляга на зет и тъст. А за рогозката и дума не ставало. Нито за сламата, дето дъвкала и плюла бабата.

На заранта старецът се приготвил да си върви. Зетят го изпратил далеч над селото и му подарил един скъп кожух от лисичи кожи. Метнал му го на рамото, целунал му ръка и се завърнал у дома си — да си гледа работата.

А бабата чакала своя старец на прага. Като го видяла, че иде отдалеч и нещо му се червенеет на гърба, викнала: — Леле боже, горкият старец! Оня проклетник накара мене да дъвча слама, а него го е бил, бил, та му е чак одрал кожата!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.